

Татјана М. Вјештица

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
Српски језик и лингвистика, мастер
ОШ „Петефи бригада” Кула
tanja.vjestica@gmail.com

МОДЕЛ ОБРАДЕ ПЕСАМА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ У НАСТАВИ ФУНКЦИОНАЛНОГ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Сажетак

У раду се најпре наводе основна објашњења о функционалном основном образовању одраслих као једне од највећих новина у образовном систему одраслих у последњих двадесет година и карактеристике оваквог вида образовања с посебним освртом на наставу српског језика. Затим се истичу циљеви и задаци наставе српског језика у функционалном основном образовању одраслих и модел обраде одабране наставне јединице из књижевности.

Кључне речи: функционално основно образовање одраслих, „Друга шанса”, целоживотно учење, функционализација наставе, исходи, полазници, настава српског језика, поезија Десанке Максимовић.

2. УВОД

Пројекат *Друга шанса* – развој система функционалног основног образовања одраслих представља у много чему значајну новину у образовном систему Србије. Овај пројекат уведен је у основне школе и основне школе за образовање одраслих као оглед који је трајао две школске године (прве школе започеле су пројекат 2011. године, а пројекат је завршен у септембру 2013. године). Циљ овог пројекта био је да се развије мрежа основних и средњих школа за функционално основно образовање одраслих, као и да буду равномерно распоређене по целој територији Србије (просечно пет по школској управи). У оквиру мреже школа требало је оспособити 80 школских тимова

за реализацију наставног плана и програма функционалног основног образовања одраслих и развити компетенције наставника потребне за образовни рад са одраслима, дакле око 1200 посебно обучених наставника.

Пројекат је развијен као национални модел основног образовања одраслих који постојећи образовни систем у својим различитим капацитетима користи и развија као друштвени ресурс за „развој кључних компетенција неопходних за живот у савременом друштву, оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција” (Члан 4. *Закона о основама система васпитања и образовања*).

У јулу ове године донет је *Закон о образовању одраслих* – први пут у историји српског школства, а у *Службеном гласнику* број 13/13 објављено је да је функционално основно образовање одраслих укључено у редован систем образовања.

ФООО једна је од остварених мера које Европска комисија предлаже за подизање општих, стручних и социјалних вештина грађана, како би се повећао проценат запослених, могућност да се сачува посао, смањи сиромаштво и осигура квалитет рада. Ово је нови корак према усклађивању основног образовања одраслих са Европским оквирним програмом знања (кључним компетенцијама) за целоживотно учење у које спадају: комуникација на матерњем и на страним језицима, дигитална писменост, математичка писменост, основне компетенције у науци и технологији, предузимљивост и предузетништво, грађанске и друштвене вештине, културна свест и изражавање као и учење учења.

До ове новине у образовном систему Србије, одрасли су стицали основно образовање по концепту који је установљен пре двадесет година. То је, у основи, редукован школски програм за децу па су одрасли стицали основно образовање за четири месеца уместо осам година. Од свих реформи које су се дешавале у редовном образовном систему за децу, ниједна није спроведена у основном образовању одраслих. Наставници нису били обучени за рад са одраслим полазницима, а доминирала је консултативно-инструктивна настава. Посебно алармантан податак добијен је пописом из 2002. године: од 6 321 231 становника Србије 3,64% је неписмено а 1 150 000 (18% становника) нема завршену основну школу, док 1 509 462 (23, 88%) становника Србије има завршену само основну школу.

Образовни контекст у ком се спроводило основно образовање одраслих захтевало је хитну реформу како би се обезбедило поштовање одредби *Закона о основама система образовања*, а које се односе на целоживотно учење и образовање одраслих. Одредбе овог Закона гарантују једнако право

и доступност образовања за све, као и право на једнак квалитет образовања, прилагођен узрасним и личним образовним потребама.

Овако сагледана ситуација у потпуности оправдава неопходност реформе и увођење новог концепта функционалног основног образовања одраслих.

2. НОВИ КОНЦЕПТ ФООО

Почетком нове школске 2013/2014. године на територији Војводине се у двадесет школа спроводи нови концепт функционалног основног образовања одраслих. Програм ФООО остварује се у три циклуса, од којих сваки траје по једну школску годину. Први циклус намењен је основном писмењавању и стицању основне функционалне писмености која укључује разумевање и интерпретацију различитих облика текстова једноставног садржаја. Током овог циклуса полазници се оспособљавају за ефикасну и целисходну комуникацију у свакодневном животу, коришћење савремених средстава комуникације као и примену свих облика стечене писмености (читалачке, нумеричке и информатичке) у реалном животу.

Основно писмењавање укључује полазнике који немају ни почетна знања ни вештине у читању, писању и рачунању.

Други циклус је намењен стицању основа општег основног образовања и успостављању и развоју базичних интелектуалних и социјалних вештина које су неопходне за унапређење квалитета личног, породичног и социјалног живота, као и за наставак учења, социјалну интеграцију и постепену транзицију ка тржишту рада.

Трећи циклус се односи на стицање основног општег образовања и стручних компетенција које увећавају запошљивост, омогућавају улазак на тржиште рада и даље стручно усавршавање. Након завршеног трећег циклуса полазници су оспособљени за наставак образовања, као и за запошљавање.

Настава се одвија као редовна, у вечерњим сатима, почетак и крај школске године су флексибилни (најчешће од октобра до маја).

Час траје 30 минута, али се часови увек држе у блоку. Најмањи блок је у трајању од 60 минута. Часови српског језика, математике и енглеског језика морају се изводити континуирано у току наставне недеље.

Концепт не подразумева учење и вежбање ван редовног рада у школи – што значи да нема домаћих задатака. Међутим, од полазника се тражи да

буду активни у складу са својим могућностима, предзнањима, искуствима у вези са појавом која се изучава и личним интересовањима.

У оквиру припрема за реализацију програма ФООО настали су материјали за наставу и учење намењени заједничком раду наставника и полазника и представљају интегрални део курикулума.

У ФООО нема уџбеника јер је програм прагматичан, индивидуализован, флексибилан и функционалан. Аутори пројекта и предметни експерти сматрају „разнообразност тема и садржаја у програму ФООО не може да се смести у уџбеник. Уџбеници су, са друге стране, по природи потпуно супротни основним идејама и намерама ФООО: уџбеник је статичан, уџбеник има другачију структуру и намену, често је „строг“, прати логику науке и информише полазника о томе шта све треба да научи и не подстиче развијање функционалних знања.

Карактеристике учења и мотивације одраслих, подразумева позивање и рад на дневно актуелним темама. То не значи да су уџбеници сами по себи лоши, али у форми у којој их препознаје наш образовни систем не могу да одговоре на специфичности концепта ФООО и потреба у учењу одраслих.

Материјал за наставу и учење је за ФООО много адекватнији од класичних уџбеника јер подстиче сам процес учења” (Приручник за наставнике *Школа, школски тим, наставник* 2011: 20).

2.1. Кључне новине функционалног основног образовања одраслих

Образовни и наставни програми ФООО у целини су засновани на дефинисаним исходима. Како је у нашем образовном систему, било редовном основном образовању, било образовању одраслих, дубоко укорењена традиција која функционише на основу програма који чине различити предмети и предметни садржаји који су углавном везани за одређену академску област науке, прелазак на облик програма који се заснива на исходима представља велику и значајну новину.

Исходи су дефинисани на два нивоа: на нивоу општих и на нивоу предметних. Релевантност концепта ФООО је у повезивању циљева, исхода и садржаја програма са интересима друштва у целини и животним интересима самих полазника ФООО.

Главни смисао наставе у ФООО је постизање исхода учења који одраслог полазника подржавају у свим његовим кључним животним пословима и задацима, као успешног и одговорног појединца и као корисног члана друштвене заједнице. Све што полазник уме да исказе, учини или примени, показује колико је напредовао у ФООО.

Одређени ниво постигнућа за полазнике ФООО дефинисан је и кроз стандарде које је утврдио Завод за унапређивање васпитања и образовања после јавне расправе у којој су могли да учествују наставници који су спроводили пројекат „Друга шанса”.

Општи исходи су блиски појму општих компетенција и представљају основу за успостављање општих компетенција. „То су компетенције које су одраслом неопходне за успешнији, квалитетнији, активније и конструктивније усмерен лични, породични, радни и друштвени живот” (Приручник за наставнике *Школа, школски тим, наставник* 2011: 17).

Осим општих исхода у програму ФООО дефинисани су и исходи које треба остварити у току наставе појединачних предмета. Рад на остваривању општих и предметних исхода ФООО остварује се повезивањем садржаја појединачних предмета, али међусобним функционалним повезивањем како садржаја појединачних предмета, тако и предметних исхода.

2.2. ПОЛАЗНИЦИ ФУНКЦИОНАЛНОГ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Функционално основно образовање је намењено свим одраслим особама старијим од 15 година који никад нису похађали основно образовање или су га напустили. Просечан полазник има 28 година (најмлађи 15, а најстарији 51 годину). Највећи број полазника основну школу напустио је између 13 и 15 година и потиче из четворочлане или петочлане породице у којој је два или више чланова завршило основну школу.

По полној структури полазници су једнаки – готово да је једнак број мушких и женских полазника. Разлози за напуштање школе најчешће су слабе оцене и изостанци.

Кључни мотивациони разлози да упишу ФООО је да добију, задрже или нађу бољи посао. Млађи полазници као разлог наводе наставак школовања. У основној школи „Петефи бригада” од 27 полазника који су завршили трећи циклус, 19 полазника је желело да настави школовање у изабраној средњој школи.

3. УЛОГА НАСТАВНИКА У ФУНКЦИОНАЛНОМ ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ

Програм ФООО могу да реализују само посебно обучени наставници због специфичности које садрже наставни програми ФООО.

Наставници укључени у ФООО оспособљени су кроз четрдесеточасовну стручну обуку организовану кроз два семинара – *Интегрални програм обуке за остваривање функционалног основног образовања одраслих*: модул 1 – основне андрагошке вештине и изградња школског тима за директоре, стручне сараднике, наставнике и андрагошке асистенте за остварење ФООО – обавезни модул и *Интегрални програм обуке за остваривање функционалног основног образовања одраслих*: модул 2 – обука наставника за остварење наставног плана и програма за ФООО – српски језик II и III циклус.

За рад у ФООО неопходне су, најпре, андрагошке вештине наставника и стручне компетенције за рад са одраслим полазницима. Наставник мора бити упознат са профилом сваког полазника због хетерогености популације одраслих која се укључује у основно образовање, могућностима и принципима учења одраслих и мотивацијом полазника. Неопходна је свест наставника о превазилажењу појединачних баријера полазника (рад до касно, породични проблеми, болест). Затим, наставник мора примењивати методе и средства интерактивне, као и индивидуализоване наставе, мора знати своју улогу у тако организованј настави, мора се бавити циљевима и исходима учења, писањем акционог плана школског тима и оцењивањем.

Предметни наставник мора бити упознат са курикулумом ФООО као интегрисаним образовним програмом (хоризонтална и вертикална веза између предмета), општим исходима ФООО – међупредметним компетенцијама као и планом реализације свог предмета. Програм ФООО изискује остваривање општих и предметних исхода кроз развој компетенција, а не предавање градива и наставних садржаја што мења и улогу, и положај наставника.

Наставник има могућност и слободу да бира најпогодније садржаје, да допуњава, мења, понавља, да на различите начине приказује садржаје свог предмета. Улога наставника је да практично показује програм свог предмета и предочи полазницима његову употребљивост у стварном животу и у решавању свакодневних ситуација и проблема. Главни задатак наставника је да подстиче полазнике да коментаришу шта већ знају о ономе што изучавају на часу, да ли су та знања користили у различитим ситуацијама и да помогне полазницима да та знања прошире и унапреде.

Као што смо већ рекли, за извођење наставе у ФООО нема уџбеника. Зато је неопходно да наставник на основу предложених материјала сам саставља нове материјале којима ће подстицати сам процес учења, а који ће одговарати индивидуалним карактеристикама и интересовањима полазника.

Још једна специфичност ФООО је оцењивање полазника. Оцењивање полазника треба да буде усаглашено са *Правилником о оцењивању ученика у основном васпитању*, члан 14 став 6, јер не постоји Правилник о оцењивању

у ФООО. Зато је неопходно да се кроз портфолио прате постигнућа полазника и формативно оцењују, а затим да се бележе у андрагошку свеску и на основу тога, а у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном васпитању* закључи нумеричка оцена у дневнику.

Узимајући све ово у обзир, за извођење наставе у ФООО, улога наставника је кључна и нимало једноставна.

4. НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ФООО

Настава српског језика у првом циклусу ФООО реализује се кроз 200 часова, у другом циклусу (VI и VII разред) кроз 153 часа и у трећем циклусу 100 (VII и VIII разред) часова.

Један од основних циљева наставе српског језика јесте подршка исправном коришћењу и даљем развијању језичких и комуникативних способности, у усменом и писаном облику које помажу појединцима да остварују своје потребе које су неопходне за рад, даље неформално и формално образовање и свакодневно учење.

Имајући у виду специфичност корисника којима је програм намењен, тежиште је стављено на развијање језичке писмености и говорне културе. Без основне језичке писмености и коришћења језика на одговарајући начин, полазницима је отежан како свакодневни живот и рад, тако и праћење наставе осталих предмета у ФООО.

Програм пружа предметна знања и умења неопходна за успешније, ефикасније, лакше сналажење у животу и свакодневном радном и друштвеном окружењу и даљем учењу.

Независно од тога како живи, чиме се бави и какво му је животно искуство, сваки полазник се сусреће са ситуацијама у којима мора да поставља и одговара на питања, попуњава обрасце, уплатнице, пише молбе, захтеве, тражи и добија информације из разноврсних извора, саопштава и образлаже своје потребе, захтеве и судове о различитим проблемима, појавама и дешавањима. Због свега овога од великог значаја је развијање говорне културе која појединцу омогућава да лакше и прецизније изнесе своје мишљење, правилно се изрази о неком проблему, саопшти свој захтев и суд везан за неку појаву. Свакодневно смо у ситуацији да читамо и примењујемо корисне податке из неког текста. То може бити упутство за коришћење кућног апарата или лека, саопштење у вези са плаћањем струје, оглас о упису деце у обданиште и школу. Због оваквих и сличних ситуација, практична примена

знања из српског језика је веома широка, разноврсна и простире се на све аспекте живота.

Није мање значајна ни потреба и жеља сваког човека да упозна културу свога народа и богату народну традицију, укључујући и књижевно стваралаштво. Сваки прочитан текст доприноси унапређењу говорне културе и богаћењу речника. Развијање навике читања и праћење дневне штампе доприноси бољој обавештености и отвара могућности за активно и конструктивно учешће у разменама ставова и судова.

У програму српског језика посебна пажња посвећена је формирању и развијању ставова који омогућавају јачање самопоштовања, уважавања туђег мишљења, који доприносе толеранцији према различитим и друкчијим погледима на појаве, који јачају свести о могућности и неопходности доживотног учења.

4.1. Циљ НАСТАВЕ И УЧЕЊА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Као што је већ речено, циљ наставе српског језика је стицање основне језичке и књижевне културе, упознавање основних законитости књижевног језика, оспособљавање полазника за активно коришћење и даље развијање језичких способности у усменом и писаном облику како би се припремили за даље учење, образовање и школовање и оспособили за живот у савременом друштву. Такође, настава српског језика као предмета у ФООО, намењена је успостављању основне језичке и књижевне културе и упознавању основних законитости књижевног језика.

4.2. Општи исходи ФООО и НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Преко исхода, образовни циљеви и задаци преводе се на конкретнији језик који описује постигнућа полазника, стечена знања, вештине и умења. Приликом реализације програма треба водити рачуна о две врсте исхода: једни су исходи за наставни предмет српски језик, а други су општи исходи наставног програма ФООО. Обе ове групе исхода остварују се током целог наставног процеса у ФООО. На остваривању општих исхода ФООО и предметних исхода, наставник са полазницима ради стално, на сваком часу.

4.3. Исходи НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Јасно дефинисани исходи упућују наставника на оно шта полазник треба да познаје, препознаје, зна, примени, која знања и вештине треба да из-

гради. Они се остварују током трајања целог програма и стално се дограђују. Исти исходи се реализују кроз различите садржаје. При дефинисању исхода вођено је рачуна да се они односе на све области предмета српски језик.

Исходи су подељени у пет група и тако су дефинисани.

Читање и разумевање прочитаног

По завршетку основног образовања полазник/ца ће умети да:

- користи оба писма (ћирилицу и латиницу);
- разликује уметнички од информативног текста;
- на једноставним примерима препознаје различите функционалне стилове (разго-ворни и књижевноуметнички стил);
- у једноставном информативном тексту разликује битно од небитног;
- препозна и изабере основне најважније информације у тексту.

Базична језичка писменост је нешто без чега се не може замислити иоле успешан и квалитетан свакодневни живот појединца у савременом друштву. Ова група исхода треба полазницима да олакша даље образовање (формално и неформално), као и да им помогне при сналажењу у свакодневним животним ситуацијама.

Писано изражавање

По завршетку основног образовања полазник/ца ће умети да:

- запише једноставну информацију користећи оба писма;
- напише разумљиву, граматички исправну реченицу;
- преприча једноставан текст;
- користи основне жанрове писане комуникације: састави писмо, попуни образац, захтев, напише молбу, жалбу, изјаву, CV;
- користи Правопис – школско издање и примени основна правописна правила.

Исходи који су дефинисани у овој области тичу се пре свега функционалне писмености полазника која им је свакодневно потребна.

Усмено изражавање

По завршетку основног образовања полазник/ца ће умети да:

- се изражава поштујући основне књижевнојезичке норме у свакодневном говору;
- начином говора искаже различите облике изражавања (дијалог, опис, наратив);
- у расправи о теми или проблему користи аргументе, јасно износи свој став, уз уважавање и поштовање саговорничког мишљења;

- разговара о слободно одабраној или задатој теми (породица, пријатељ, филм, фудбалска утакмица).

Полазници се свакодневно налазе у прилици да искажу своје мишљење, износе и бране своје ставове, разговарају о разноврсним темама. Овако дефинисани исходи доприносе побољшању говорне културе, а полазницима помажу да буду компетентни говорници и саговорници.

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

По завршетку основног образовања полазник/ца ће умети да:

- примени поделу речи на слоге;
- разликује основне граматичке категорије променљивих речи (именице и глаголе);
  - правилно користи падеже;
  - правилно употреби основне глаголске облике (садашње, будуће и прошло време);
  - препозна основне лексичке појаве (једнозначност и вишезначност речи) и лексичке односе (синонимију и антонимију);
  - разуме фразеологизме који се употребљавају у свакодневной комуникацији;
  - у једноставним случајевима одреди значење непознатих речи и израза на основу њиховог састава или контекста у коме су употребљени;
  - користи Речник српског језика и Речник страних речи и израза;
  - наведе најзначајнији тренутак у развоју српског књижевног језика – увођење фонетског принципа (значај Вука Караџића).

Ова група исхода упознаје полазнике са основним језичким нормама и практичном применом основних правила језичких законитости. Полазници за дефинисање исхода у овој области била је жеља да се полазницима омогући да не уче напамет правила и да их илуструју напамет наученим примерима, већ да их сами уоче, препознају, користе на одговарајући начин и евентуално дефинишу.

Књижевност – усмена и ауторска

По завршетку основног образовања полазник/ца ће умети да:

- препозна типове књижевног стваралаштва (писану и народну књижевност);
  - уочава битне елементе књижевноуметничког текста: тему, време, место радње, књижевни лик;
  - именује најчешће стилске фигуре (епитет, поређење, оноματοпеју).

Исходи који се односе на ову област помажу полазницима да обогате и прошире своје знање, општу културу, развијају културу читања и проналазе различите елементе садржаја неког текста или књижевног дела.

Овако дефинисани исходи се постепено достижу током целог основног образовања и представљају функционална знања, вештине и умења неопходна за сналажење у животу и наставку даљег учења. С обзиром на живот-но искуство полазника, која обухватају и њихова неформално стицана знања, сврха исхода је да се усвајање новог, као и утврђивање раније стеченог знања, обавља кроз примере из свакодневног живота. Реализација наставе се врши кроз стално повезивање са другим предметима. Исходи (општи и предметни) су бирани да се знање допуни, систематизује и функционализује тако да полазници овладају основном језичком писменошћу.

5. ЗАКЉУЧАК

Уместо закључка дајемо једну припрему за час обраде песама Десанке Максимовић у функционалном основном образовању одраслих. У овој припреми интегрисано је све оно о чему је у раду било речи. Како у литератури нема примера обраде наставних јединица у ФООО, ова припрема може бити од користи и помоћи наставницима српског језика.

ПРИПРЕМА ЗА БЛОК НАСТАВУ

1.	Наставни предмет	Српски језик
2.	Име и презиме наставника	
3.	Школа	
4.	Циклус функционалног основног образовања одраслих	Трећи циклус
5.	Разред	Седми разред
6.	Тема(е) из програма предмета	Књижевност – усмена и ауторска
7.	Тема блока	„Песме” Десанка Максимовић

8.	<p>Циљ блока (Представља одговор на питања: 1. Шта ће полазници да уче, за шта ће бити оспособљени 2. Функционализација: зашто је то потребно и корисно полазницима ФООО, чему им то служи).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Унапређивање основне језичке и књижевне културе и богаћење речника • Упознавање основних законитости књижевног језика на примеру песама Десанке Максимовић • Оспособљавање полазника за активно коришћење и даље развијање језичких способности • Упознавање културе и историје свога народа • Развијање навике читања која доприноси бољој обавештености и отвара могућности за активно и конструктивно учешће у разменама ставова и судова. • Развијање свести код полазника да тражи и добија информације из разноврсних извора (Википедија, Youtube, Google, телевизијске емисије).
9.	<p>Трајање блока</p>	<p>Четири часа – 120 минута</p> <ul style="list-style-type: none"> • Новина садржана у програму ФООО је дужина трајања часа – час траје 30 минута и настава је организована у блокове (један блок траје 60 минута). Између два блока је петоминутна пауза. Најмањи број часова једног предмета у једном дану је 2 часа. Настава српског језика изводи се континуирано – један блок дневно, у изузетним случајевима два блока.
10.	<p>ИСХОДИ</p>	
		<p>ЈЕЗИЧКА ПИСМЕНОСТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Језичка писменост је један од приоритетних циљева наставе српског језика, а самим тим и овог блока. У функционалном образовању реч је о базичној писмености неопходној у свакодневном животу. У реализацији овог блока нагласак је на писмености као основној компетенцији коју даље унапређујемо. <p>МАТЕМАТИЧКА ПИСМЕНОСТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Савлађивање читања и разумевања прочитаног текста (у конкретном случају песме Десанке Максимовић) важно је при решавању разних врста текстуалних задатака. <p>ОСНОВЕ НАУЧНЕ ПИСМЕНОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • У уводним секвенцама часа популаризују се научна знања, а то је битно јер полазници на тим знањима заснивају свој приступ појавама и проблемима.

<p>10.1.</p>	<p>Општи исходи (Означити оне исходе који се у највећој мери остварују у реализацији овог блока)</p>	<p>Полазнике треба стално подсећати и подстицати да користе и повезују информације које стичу у оквиру различитих предмета са свакодневним животним ситуацијама. У овом блоку конкретно се корелира са наставом историје (Први српски устанак и чувена породица Ненадовића) и наставом географије (Бранковина).</p> <p>ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Овај исход неопходан је за коришћење већине савремених средстава и информационих медија – ТВ, Интернет и мобилни телефон. Рачунар користимо за: • проналажење података о животу и раду Десанке Максимовић (Википедија) • проналажење слика Бранковине – спомен комплекс школа, црква, споменици Ненадовића, гроб Десанке Максимовић (<i>Google</i>) • проналажење аудио-визуелног снимка песме „Опомена” коју говори ауторка (<i>Youtube</i>) • проналажење песме Десанке Максимовић на интернету (http://guskova.ru/~mladich/Desanka_Maksimovich/opomena_sr) • проналажење одломка из телевизијске емисије Експлозив, ТВ Прва – интервју са јединим преживелим крагујевачког стрељања (http://www.youtube.com/watch?v=NJAM2jci74U). • проналажење <i>Европског дневника</i> (текст: <i>Свет без насиља</i>) • препорука полазницима да на часовима Дигиталне писмености, када наставна тема тог предмета дозвољава, могу наставити са истраживањем о Десанки Максимовић <p>УПРАВЉАЊЕ СОПСТВЕНИМ УЧЕЊЕМ</p> <ul style="list-style-type: none"> • најбитнија порука полазницима да о свему што их занима из науке, културе, историје могу потражити на поменутиим претраживачима • у случају да немају рачунар код куће до ових информација могу доћи и преко својих телефона ако подржавају <i>Wi-Fi</i> (учионица у којој се изводи настава има сигнал)
--------------	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • наставник помаже полазницима тако што их храбри и подржава у сваком покушају да дођу до сазнања, указује колико им се са порастом знања побољшавају животни изгледи, а са порастом самосталности, увећавају и умножавају повољне прилике <p>РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА</p> <ul style="list-style-type: none"> • насиље као проблем савременог друштва – полазници износе своје судове, а наставник питањима и сугестијама подстиче полазнике и помаже им да се укључе у решавање овог проблема (акценат на породичном насиљу) <p>СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ И САРАДЊА СА ДРУГИМА</p> <ul style="list-style-type: none"> • суштински елемент језика и говора је социјална итеракција и овај исход је незаобилазан на часовима српског језика без обзира на тему часа <p>ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ</p> <ul style="list-style-type: none"> • кроз овај блок полазници стичу сазнања зашто је важно да сваки појединац има одговоран однос према свом социјалном окружењу (породици), другим људима, према самом себи и институцијама. Та одговорност се огледа у поштовању закона (права жена и забрана злостављања) <p>ЗДРАВСТВЕНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • одговорност појединца према свом и према здрављу чланова своје породице (злостављање жена) <p>ЕКОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ</p> <p>ИНИЦИЈАТИВНОСТ И ПРЕДУЗЕТНИШТВО</p> <ul style="list-style-type: none"> • кроз развијање језичке писмености у овом блоку остварујемо и овај исход <p>КУЛТУРНА СВЕСТ, МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ И КРЕАТИВНОСТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • изградња толеранције и уважавање културних разлика • поред толеранције и уважавања различитости, одговоран однос треба неговати и према културном наслеђу свога народа, а поезија Десанке Максимовић је за то одличан пример. Одговоран однос према културном наслеђу гради се стално, посебно кроз дела наших великих уметника попут најплодније српске песникиње. Велика књижевна дела сведоче о богатој културно-историјској традицији нашег народа.
--	---

МЕТОДИЧКИ ВИДИЦИ

10.2.	<p>Предметни исходи (Наведите одабране предметне исходе из програма предмета које остварујете у највећој мери кроз реализацију овог блока).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кроз реализацију овог блока исходи српског језика који се остварују у највећој мери су: • Полазник ће умети да препозна типове књижевног стваралаштва (писану и народну књижевност) • Полазник ће умети да уочава елементе књижевноуметничког текста: тему, време, место радње, књижевни лик • Именује најчешће стилске фигуре (епитет)
11.	<p>Стандарди (Правилник о стандардима постигнућа у основном образовању одраслих).</p>	<p>Основни ниво: 03.CJ.1.5.1. Познаје обрађена књижевна дела (нпр. наслов дела, име аутора, ликове, уметничку вредност) 03.CJ.1.5.2. Разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) 03.CJ.1.5.5. Уочава битне елементе структуре књижевноуметничког текста као што су: тема, радња, време и место радње, књижевни лик 03.CJ.1.5.6. Способан је за естетски доживљај уметничког дела</p> <p>Напредни ниво: 03.CJ.2.5.1. Самостално чита и ужива у књижевноуметничком делу; развија читалачку радозналост и креативност у тумачењу књижевног дела 03.CJ.2.5.3. Изражава своје мишљење о конкретном књижевноуметничком делу (осећањима, тематици, поступцима ликова, значајним појединостима, битнијим порукама) и аргументовано га образлаже</p>
12.	<p>Кључни појмови за тему блока</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Десанка Максимовић • Бранковина • Ненадовићи • Врсте лирских песама • Свет без насиља

13.	<p>Главни делови блока са временским одређењима – секвенце (Кораци у имплементацији блока нпр. уводни разговор, предавање, дискусија, рад у групама, излагање резултата рада група, дискусија о резултатима рада група, рад на задацима, интеграција и сл.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Наставник записује или пројектује на табли неколико одабраних стихова из песама Десанке Максимовић. Разговора са полазницима о томе шта знају о Десанки Максимовић – 10 минута • Предавање – основни подаци о животу и делу Десанке Максимовић (Википедија) – 10 минута • Осврт на Бранковину, њен значај за Десанку Максимовић и њен значај у историји српског народа – Први српски устанак, војевање кнеза Алексе Ненадовића, његово погубљење, Јаков и прота Матеја Ненадовић (пројекција фотографија спомен комплекса Бранковина) – 10 минута • Најпозатија песма Десанке Максимовић – <i>Крвава бајка</i> настала 1941. године (напомене полазницима о Другом светском рату). Уводна мотивација за песму је инсерт из ТВ емисије <i>Експлозив</i> ТВ Прва – 15 минута • Рад у групама: • Прва група: љубавна песма – <i>Стрепња</i>, задатак је да се анализира књижевни лик • Друга група: родољубива песма – <i>Крвава бајка</i>, задатак је да се анализира тема, време, место радње. • Трећа група: описна песама – <i>Покошена ливада</i>, задатак је да се пронађу и подвуку епитети – 15 минута • Излагање резултата рада група – 15 минута • Дискусија о резултатима рада група – 10 минута • Упознавање полазника са збирком песама <i>Тражим помиловање</i> и основне напомене о <i>Душановом законнику</i> – 10 минута • Разговор са полазницима о злостављању – карактеристике злостављача и карактеристике жртве (<i>Европски дневник</i>, текст <i>Свет без насиља</i>) – 20 минута
14.	ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ НА НАСТАВИ	
14.1	<p>Припремне активности наставника</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Упознаје полазнике у најкраћим цртама са стваралаштвом Десанке Максимовић • Упућује полазнике на текстове песама • Даје инструкције на шта да полазници обратe пажњу приликом читања • Припрема мултимедијалне садржаје

МЕТОДИЧКИ ВИДИЦИ

		<ul style="list-style-type: none"> • Припрема евалуационе листиће • Разговара са полазницима о злостављању и упућује полазнике на <i>Европски дневник</i> • Прилагођава активности индивидуалним потребама полазника • Одређује време за које треба да се ураде задаци
14.2	<p>Активности полазника (Шта све полазници раде на часу – по секвенцама, који материјал при томе користе).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Полазници читају понуђене текстове, анализирају, дискутују • Учествују у раду групе, представљају рад групе • Наводе лична искустава • Изводе закључке • Попуњавају евалуационе листиће • Смишљају свој допринос за свет без насиља
14.3	<p>Завршне активности наставника – процена остварености циљева блока и исхода програма (Како и чиме се процењује степен остварености).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Степен остварености циљева блока и исхода програма процењују се на основу анализе самоевалуационих листића полазника.
15.	<p>Главне поруке полазнику</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Песме Десанке Максимовић представљају позив људима да буду добри, племенити, поносни, да поштују људе другачијих уверења, ставова и мишљења, боја и вере, да не затварају очи пред својим манама као ни пред туђим. Кроз своје песме, песникиња је посебно истицала слободу, оданост, храброст, доброту и некористољубље. • Неопходно је да се сви трудимо да будемо што бољи људи. • Књижевна дела су свевремена • Повезаност историје и књижевности

ЛИТЕРАТУРА

- Закон о основном образовању одраслих. (2013). Београд: Министарство просвете и спорта Републике Србије.
- Приручник за рад у образовању одраслих. (2011). Пројекат „Друга шанса“ – Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији (GOPA Consultants)
- Српски језик – водич за наставнике и полазнике други и трећи циклус (2011). Пројекат „Друга шанса“ – Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији (GOPA Consultants)
- Школа, школски тим и наставник – приручник за наставнике. (2011). Пројекат „Друга шанса“ – Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији (GOPA Consultants)

Tatjana M. Vještica

A MODEL INTERPRETATION OF DESANKA MAKSIMOVIĆ'S POEMS FOR THE PURPOSE OF TEACHING ADULTS IN THE FUNCTIONAL PRIMARY EDUCATION

Summary

This paper takes into consideration the basic theoretical concepts of functional primary education of adults as one of the biggest innovations in the educational system of teaching adults in the last twenty years. The paper also puts forth the features of this type of education, with particular emphasis on the context of teaching the Serbian language. Finally, the paper considers the goals and aims of teaching Serbian in the functional primary education of adults, and proposes a model of interpretation of a chosen teaching unit from literature.

Key words: Functional primary education of adults, Second Chance, life-long learning, functionalization of teaching, outcome, participants, teaching Serbian language, poetry of Desanka Maksimović.